

Chinese waaierpalm

Ruud Beringen, FLORON

De Chinese waaierpalm (*Trachycarpus fortunei*) komt waarschijnlijk oorspronkelijk uit zuidoost China en aangrenzende delen van Indochina. Ze groeit daar onder andere in de bergwouden van de Himalaya. Omdat de plant in Zuidoost-Azië voor de winning van vezels al lang aangeplant wordt, is het natuurlijke areaal echter niet meer met zekerheid vast te stellen. Het is één van de meest winterharde palmen en daarom is het een populaire sierboom, die wereldwijd in subtropische en gematigde klimaatgebieden wordt aangeplant. Als kuipplant is deze palm de laatste decennia in Nederland steeds populairder geworden en ze wordt hier ook in de volle grond geplant.

Kenmerken

De Chinese waaierpalm is een altijdgroene boom die tot 15 m hoog kan worden. De 40-50 bladsegmenten zijn waaivormig gerangschikt in bladen met een doorsnee tot maximaal 1 meter, die zijn geplaatst op een gladde, tot zeer zwak getande, 45-60(-100) cm lange bladsteel. De bomen zijn tweehuizig (afzonderlijke mannelijke en vrouwelijke exemplaren), alhoewel er in de bloeiwijzen soms ook bloemen van het andere geslacht aanwezig kunnen zijn. De trosvormige, in de bladoksels geplaatste, bloeiwijzen worden tot een meter lang. De vruchten van één vrouwelijke boom kunnen meer dan 10.000 zaden bevatten. De zaden worden door vogels (onder andere merels) verspreid en blijven één tot twee jaar kiemkrachtig.

Uitbreiding

Door verwildering uit tuinen en parken heeft de Chinese waaierpalm zich in verschillende landen buiten het oorspronkelijke verspreidingsgebied gevestigd. In Europa wordt ze als gevestigd beschouwd in Spanje, Italië, Frankrijk, Zwitserland en het zuiden van het Verenigd Koninkrijk. In Duitsland, Oostenrijk, België en Nederland zijn recent de eerste vestigingen waargenomen. Buiten Europa is de soort verwilderd in onder andere de Verenigde Staten, het zuidwesten van Canada, Chili en Ecuador. Meestal betreft het verwilderingen in of nabij stedelijk gebied. Vanwege vestigingen in natuurlijke biotopen, met name rivier- of beekbegeleidende bossen, wordt de soort in Japan, Nieuw-Zeeland en het zuiden en westen van Australië als invasief beschouwd. In het zuiden van Zwitserland heeft de soort zich de laatste decennia zo sterk uitgebreid dat ze in 2014 op de Zwarte Lijst is geplaatst.

Indicator

Uit een analyse van de invasiegeschiedenis in Zuid-Zwitserland (Tessin) bleek de sterke uitbreiding gerelateerd te zijn aan de mildere winters en het langere groeiseizoen van de laatste decennia. In Tessin is de Chinese waaierpalm al in 1671 aangeplant in een botanische tuin op een eiland in het Lago Maggiore. Pas in 1936 werden er voor het eerst zaailingen onder de moederbomen waargenomen. Tussen 1950 en 1956 werd een toenemende verjonging in vochtige en beschaduwde kloven in de omgeving waargenomen. Rond 1975 had de soort zich in bossen op verschillende plaatsen in de kruidlaag gevestigd en rond 1995 verscheen ze in de boomlaag.

Een Chinese waaierpalm in een Londense tuin. (Foto: Acaba-shi, Creative Commons CC-BY-SA 4.0, Wikimedia Commons)

Chinese waaierpalm, 2013 in Edegem (Provincie Antwerpen). Links: niervormig restant zaadje. Rechts: jonge plant. (Foto: Johan Claessens)

Een gemiddelde temperatuur van +2,2°C in de koudste maand bleek de ondergrens voor succesvolle kieming en vestiging te zijn. De Chinese waaierpalm wordt nu wereldwijd beschouwd als een bio-indicator voor klimaatverandering.

Impact

Het verschijnen van de Chinese waaierpalm heeft lokaal een nadelige invloed op de Zwitserse bossen gehad. Door verminderde lichtinval onder de altijdgroene palmbomen wordt natuurlijke verjonging met inheemse bomen en struiken belemmerd. Ook de ontwikkeling van de kruidlaag, met name die van de voorjaarsflora, wordt negatief beïnvloed. Door het ondiepe wortelstelsel van de Chinese waaierpalm is de vegetatie minder goed in de onderliggende rotsbodem verankerd en worden de hellingen gevoeliger voor erosie.

Situatie Nederland

De eerste waarneming (<https://waarneming.nl/observation/105521003/>) van verwildering in Nederland dateert uit 2015. Sommige jonge boompjes hebben al verscheidene winters overleefd, maar het is nog onzeker of spontane vestigingen zich voor langere tijd in Nederland kunnen handhaven. Volwassen bomen kunnen weliswaar kortstondige perioden met strenge vorst tot -18°C overleven, maar langdurige perioden zonder isolerende sneeuwlaag zijn waarschijnlijk fataal. Tot nu toe zijn alleen waarnemingen uit urbaan gebied bekend. Buiten warmte-eilanden als steden bieden gebieden nabij de kust en/of grote wateroppervlakten de grootste kans op blijvende vestiging.

Bij het doorgeven van waarnemingen is het opletten geblazen. Weggeworpen dadelpitten kunnen ontkiemen en de zaailingen lijken sterk op die van de Chinese waaierpalm. Dadelpalm (*Phoenix dactylifera*) is veel minder winterhard en overleeft onze winters niet. Door uitgraven zijn de zaailingen met meer zekerheid op naam te brengen. Bij jonge dadelpalmen zijn de zaadresten (dadelpitten) langwerpig; bij de Chinese waaierpalm zijn de zaden niervormig.

Zie hoe de Chinese waaierpalm in Zwitserland verwilderd

<https://www.swissinfo.ch/eng/the-menace-behind-the-windmill-palm/44978864>

